

**87/1991 Sb.**

## **ZÁKON**

ze dne 21. února 1991

### **o mimosoudních rehabilitacích**

Změna: 267/1992 Sb.  
Změna: 264/1992 Sb.  
Změna: 133/1993 Sb.  
Změna: 115/1994 Sb.  
Změna: 116/1994 Sb.  
Změna: 164/1994 Sb.  
Změna: 107/1995 Sb.  
Změna: 2/1997 Sb.  
Změna: 134/1997 Sb.  
Změna: 78/1998 Sb.  
Změna: 153/1998 Sb.  
Změna: 57/1999 Sb.  
Změna: 351/1999 Sb.  
Změna: 357/2005 Sb.

Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky ve snaze zmírnit následky některých majetkových a jiných křivd, k nimž došlo v období let 1948 až 1989,

vědomo si, že tyto křivdy tím méně pak různé nespravedlnosti z období ještě vzdálenějších, včetně křivd na občanech německé a maďarské národnosti, nelze nikdy zcela napravit,

chtějíc však potvrdit svoji vůli, aby k podobným křivdám už nikdy nedocházelo,

usneslo se na tomto zákoně:

## **ČÁST PRVNÍ**

### **Předmět úpravy**

#### **§ 1**

(1) Zákon se vztahuje na zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony a správními akty, učiněnými v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen "rozhodné období") v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.1)

(2) Zákon též upravuje podmínky uplatňování nároků vyplývajících ze zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, jakož i způsob náhrady a rozsah těchto nároků.2)

(3) Tohoto zákona se nepoužije na zmírnění křivd, jež jsou předmětem úpravy zvláštního zákona.3)

(4) Tohoto zákona se nepoužije na zmírnění křivd, které vznikly převzetím zemědělské půdy, využívané k zemědělské výrobě, včetně souvisejících obytných a hospodářských budov, lesní půdy a vodních ploch.

(5) Tohoto zákona nelze použít pro případy, kdy byl majetek získán v době nesvobody osobami státně nespolehlivými nebo v důsledku rasové perzekuce.

## **ČÁST DRUHÁ**

### **Oblast občanskoprávních a správních vztahů**

#### **§ 2**

(1) Zmírnění následků majetkových a jiných křivd způsobených občanskoprávními úkony, správními akty nebo jinými protiprávními postupy, k nimž došlo v rozhodném období, spočívá ve vydání věci nebo v poskytnutí finanční náhrady nebo ve zrušení některých správních aktů, popřípadě v úpravách v oblasti sociálního zabezpečení,

a) je-li to v zákoně výslovně stanoveno,

b) došlo-li k nim na základě ustanovení právních předpisů, které tento zákon zrušuje, nebo

c) byl-li důsledkem politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.

(2) Politickou perzekucí se pro účely tohoto zákona rozumí postižení osob, které vzniklo

a) v přímé souvislosti s jejich demokraticky motivovaným politickým a společenským jednáním a občanskými postoji, nebo

b) jako důsledek jejich příslušnosti k určité sociální, náboženské, majetkové nebo jiné skupině či vrstvě.

(3) Postupem porušujícím obecně uznávaná lidská práva a svobody se pro účely tohoto zákona rozumí takové jednání, které je v rozporu se zásadami uvedenými v § 1 odst. 1 zákona. V případě, že k odnětí vlastnického práva podle předpisů o znárodnění z let 1945 až 1948 došlo v rozhodném období, aniž byla poskytnuta příslušná náhrada, vzniká osobám oprávněným podle tohoto zákona nárok, který lze uplatnit podle zvláštního zákona.<sup>4)</sup>

## HLAVA PRVNÍ

### Občanskoprávní vztahy

#### § 3

#### Oprávněné osoby

(1) Oprávněnou osobou je fyzická osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona, pokud je státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky.

(2) Oprávněnou osobou je též fyzická osoba, která splňuje podmínky stanovené v odstavci 1 a která v den přechodu věci na stát podle § 6 měla na ni nárok podle dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících, pokud k převodu nebo přechodu vlastnického práva prohlášeným za neplatné podle těchto zvláštních předpisů došlo z důvodu rasové perzekuce a tento nárok nebyl po 25. únoru 1948 uspokojen z důvodů uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) zákona.

(3) Bylo-li v den přechodu věci na stát oprávněných osob uvedených v odstavci 2 více, je oprávněnou osobou k celé věci kterákoliv z nich.

(4) Zemřela-li osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 nebo osoba, která na věc uvedenou v odstavci 2 měla nárok uvedený v odstavci 2, před uplynutím lhůty, v níž mohla nárok na vydání věci uplatnit, nebo, byla-li prohlášena za mrtvou, kde dni předcházejícímu uplynutí této lhůty, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České republiky, fyzické osoby v tomto pořadí:

a) dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabytí celé dědictví,

b) dědic ze závěti, který nabytí část dědictví, avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu; to neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva; byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části věci, na kterou se vztahuje povinnost vydání podle § 6, je oprávněn pouze k této věci,

c) děti a manžel osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6, všichni rovným dílem; zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v § 5 odst. 2, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho potomci, a zemřel-li některý z nich, jeho děti,

d) rodiče osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6,

e) sourozenci osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6, a zemřel-li některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti.

(5) V případech uvedených v § 6 odst. 1 písm. f) jsou oprávněnými osoby tam uvedené; ustanovení odstavce 2 písm. c) až e) platí obdobně.

#### § 4

#### Povinné osoby

(1) Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby, které ke dni účinnosti tohoto zákona věc drží, s výjimkou

a) podniků se zahraniční majetkovou účastí a obchodních společností, jejichž společníky nebo účastníky jsou výhradně fyzické osoby. Tato výjimka však neplatí, jde-li o věci nabyté od právnických osob po 1. říjnu 1990,

b) cizích států.

(2) Povinnými osobami jsou též fyzické osoby, jež nabyly věc od státu, který získal oprávnění s ní nakládat za okolností uvedených v § 6 zákona, a to v případech, kdy tyto osoby nabyly věc buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo na základě protiprávního zvýhodnění osoby nabyvatele, dále i osoby blízké těmto osob, pokud na ně věc byla těmito osobami převedena.

#### Vydání věci

#### § 5

(1) Povinná osoba vydá věc na písemnou výzvu oprávněné osobě, jež prokáže svůj nárok na vydání věci a uvede způsob jejího převzetí státem. Jde-li o vydání movité věci, prokáže-li též, kde se věc nalézá. Je-li oprávněných osob více a nárok na vydání věci uplatní ve lhůtě podle odstavce 2 jen některé z nich, vydá se jim věc celá.

(2) K vydání věci vyzve oprávněná osoba povinnou osobu do šesti měsíců, jinak její nárok zanikne.

(3) Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou dohodu o vydání věci a věc jí vydá nejpozději do třiceti dnů po uplynutí lhůty uvedené v odstavci 2. Je-li předmětem dohody o vydání nemovitost, použije se § 133 odst. 2 občanského zákoníku.

(4) Nevyhoví-li povinná osoba výzvě podle odstavce 2, může oprávněná osoba uplatnit své nároky u soudu ve lhůtě jednoho roku.

(5) Byla-li věc vydána, mohou osoby, jejichž nároky uplatněné ve lhůtě uvedené v odstavci 2 nebyly uspokojeny, tyto nároky uplatnit u soudu vůči osobám, kterým byla věc vydána.

(6) Notářské poplatky z návrhu na registraci dohody podle odstavce 3 a správní poplatky související s vydáním nemovitosti se nevyměňují.

## § 6

(1) Povinnost vydat věc se vztahuje na ty případy, kdy v rozhodném období věc přešla na stát

- a) podle § 453a občanského zákoníku nebo podle § 287a zákona č. 87/1950 Sb., ve znění zákona č. 67/1952 Sb.,
- b) na základě prohlášení a smlouvy o postoupení pohledávek pro případ vystěhování (tzv. renunciační prohlášení),
- c) v případech, kdy občan zdržující se v cizině věc zanechal na území republiky,
- d) smlouvou o darování nemovitosti uzavřenou dárce v tísni,
- e) v dražebním řízení provedeném zkrácenou formou na úhradu pohledávky státu,
- f) na základě soudního rozhodnutí, kterým byla prohlášena za neplatnou smlouva o převodu majetku, kterou občan před odchodem do ciziny převedl věc na jiného, bylo-li důvodem neplatnosti opuštění republiky. V takovém případě je však oprávněnou osobou nabyvatel podle uvedené smlouvy, a to i pokud tato smlouva nenabyla účinnosti,
- g) na základě kupní smlouvy uzavřené v tísni za nápadně nevýhodných podmínek,
- h) na základě odmítnutí dědictví v dědickém řízení, učiněného v tísni,
- i) vyvlastněním za náhradu, pokud věc existuje a nikdy nesloužila účelu, pro který byla vyvlastněna,
- j) vyvlastněním bez vyplacení náhrady,
- k) znárodněním vykonaným v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy.

(2) Povinnost vydat věc se vztahuje i na další případy neuvedené v odstavci 1, jež spadají pod § 2 odst. 1 písm. c) zákona, jakož i na případy, kdy stát převzal věc bez právního důvodu.

## § 7

(1) Věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení písemné výzvy k vydání věci povinné osobě.

(2) Sjednala-li povinná osoba před tímto dnem smlouvu o dodávce stavebních prací, o rekonstrukci nebo o modernizaci vydávané nemovitosti, popřípadě jinou smlouvu týkající se této nemovitosti, uzavře se dohoda o tom, zda a v jakém rozsahu přejímá oprávněná osoba práva a závazky z této smlouvy.

(3) Je-li vydávaná nemovitost proti svému stavu v době odnětí znehodnocena do té míry, že ji nelze užívat pro potřeby bydlení, výroby, obchodu nebo jiných služeb bez okamžité stavební úpravy, může oprávněná osoba místo vydání nemovitosti požadovat finanční náhradu podle § 13.

(4) Jde-li o nemovitost zhodnocenou tak, že její cena určená ke dni podání písemné výzvy oprávněnou osobou podstatně převyšuje cenu původní věci, je na vůli oprávněné osoby, zda bude požadovat finanční náhradu podle § 13 nebo zda bude požadovat vydání nemovitosti. Pokud bude trvat na vydání nemovitosti, oprávněná osoba nahradí povinné osobě rozdíl mezi cenami uvedenými v předchozí větě. Obě ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni účinnosti tohoto zákona.

(5) Podle odstavce 4 se postupuje i v případech, kdy se věc stala neoddělitelnou součástí jiné věci.

## § 8

(1) Stavby, které zásadní přestavbou ztratily svůj původní stavebně technický charakter, se nevývávají.

(2) Povinná osoba je povinna vydat pozemek, na němž byla umístěna zaniklá stavba, pokud nejde o případ podle odstavce 3.

(3) Pozemek, na němž je umístěna stavba, která byla zřízena až po převzetí pozemku státem, se nevydává.

(4) Pozemek, k němuž bylo zřízeno právo osobního užívání, se oprávněné osobě nevydává.

(5) V případech uvedených v odstavcích 1 až 4 náleží oprávněné osobě finanční náhrada podle § 13 zákona, pokud jí nebyla věc vydána.

## § 9

(1) Povinná osoba je povinna s věcmi až do jejich vydání oprávněné osobě nakládat s péčí řádného hospodáře; ode dne účinnosti tohoto zákona nemůže tyto věci, jejich součásti a příslušenství převést do vlastnictví jiného ani přenechat jinému do užívání s výjimkou dohod o odevzdání a převzetí bytu, uzavřených na podkladě dohod o výměně bytu. Takové právní úkony jsou neplatné.

(2) Právo na náhradu škody, kterou povinná osoba způsobí osobě oprávněné porušením svých povinností podle odstavce 1, zůstává ustanovením § 10 zákona nedotčeno.

## § 10

(1) Povinná osoba nemůže proti oprávněné osobě uplatňovat žádné finanční nebo jiné nároky související s vydávanými věcmi. Rovněž oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemůže proti povinné osobě uplatňovat jiné nároky související s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně.

(2) Pokud vázly na nemovitosti ke dni převzetí státem pohledávky peněžních ústavů, zajištěné omezením převodu nemovitosti, vypořádané podle zvláštních předpisů, uhradí oprávněná osoba částku, kterou stát takto vypořádal.

(3) Pokud vázlo na věci v době jejího vydání zástavní právo a věc se vydá, je povinná osoba povinna závazek vypořádat nebo jinak zajistit.

(4) Vyplatil-li stát za převzatou věc kupní cenu nebo náhradu, je osoba, které byla věc vydána, povinna vyplacenou částku vrátit příslušnému orgánu státní správy. Požádá-li oprávněná osoba o finanční náhradu za nevydanou věc, tato částka se od náhrady odečte.

## § 11

Vydá-li nemovitost jiná osoba než stát, vznikne této osobě nárok na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi věci. Tento nárok musí být uplatněn u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky.

## § 12

(1) Dnem převzetí nemovitosti oprávněná osoba vstupuje do práv a závazků pronajímatele, který uzavřel dohodu o odevzdání a převzetí bytu nebo smlouvu o nájmu nebytového prostoru v převzaté nemovitosti.

(2) Dosavadním uživatelům bytů a nebytových prostor ve vydávaných nemovitostech, které slouží pro

a) činnost diplomatických a konzulárních misí,

b) poskytování zdravotnických a sociálních služeb,

c) potřeby školství,

d) provoz kulturních zařízení,

e) pracovní rehabilitaci a zaměstnání zdravotně postižených osob, vzniká nárok vůči oprávněné osobě, které byla nemovitost vydána, na uzavření dohody o užívání bytů a nájmu nebytových prostor, které se řídí ustanoveními občanského zákoníku, zákona o nájmu a podnájmu nebytových prostor a předpisy souvisejícími. Oprávněná osoba může smlouvu vypovědět nejdříve po uplynutí deseti let ode dne účinnosti tohoto zákona. Tento závazek oprávněné osoby přechází na všechny další vlastníky v uvedené době.

(3) Nedohodne-li se o výši nájemného a jeho podmínkách jeho placení oprávněná osoba s uživatelem bytu nebo nebytových prostor uvedených v odstavci 2, rozhodne o výši nájemného příslušný orgán státní správy podle obecně platných cenových předpisů.

(4) Uživatel bytu nebo nebytových prostor, který v souladu se stavebními předpisy provedl vlastním nákladem úpravy, jimiž se byt nebo nebytové prostory zhodnotily, má nárok na náhradu zhodnocení, stanovenou podle platných cenových předpisů, skončí-li mu právo jejich užívání.

## § 13

(1) Finanční náhrada se oprávněné osobě poskytuje jen za nemovitost, kterou jí nelze vydat, nebo požádá-li tato osoba o finanční náhradu podle § 7 odst. 3, 4 a 5 zákona.

(2) V případě, že celý majetek občana, jehož součástí nebyla nemovitost, převzal stát na základě soudního

rozhodnutí, které bylo nebo bude zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., popřípadě na základě rozhodnutí, které se zrušuje podle tohoto zákona, přísluší oprávněné osobě náhrada ve výši 60 000 Kčs, která se vyplácí způsobem uvedeným v odstavci 5.

(3) Písemnou žádost o finanční náhradu je třeba podat u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky nejpozději ve lhůtě jednoho roku nebo ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy právní moci nabyl rozsudek, kterým byl zamítnut návrh na vydání věci.

(4) Finanční náhrada spočívá ve vyplacení hotovosti nejvíce ve výši 30 000 Kčs a ve vydání cenných papírů, které nemají povahu státního dluhopisu. Výši finanční náhrady v hotovosti upraví vláda svým nařízením. Finanční náhrada podle odstavce 1 se stanoví podle cenových předpisů pro oceňování nemovitostí ke dni účinnosti tohoto zákona.

(5) Není-li oprávněná osoba uvedená v § 3 odst. 1 nebo 2, vydá se finanční náhrada osobě oprávněné podle § 3 odst. 4, a to pouze v cenných papírech, které nemají povahu státního dluhopisu.

## HLAVA DRUHÁ

### Správní vztahy

#### § 14

#### Oprávněné osoby

(1) Oprávněnými osobami jsou osoby uvedené v § 3 zákona, jejichž věc přešla do vlastnictví státu způsobem uvedeným v § 16 zákona.

(2) Oprávněnými osobami jsou rovněž fyzické osoby, jimž byla způsobena jiná křivda orgány státní správy, jejichž rozhodnutí jsou zrušena podle ustanovení § 16, 17, 18 a na základě protestu prokurátora podaného podle § 31.

#### § 15

#### Povinné osoby

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby podle § 4 odst. 1 a fyzické osoby podle § 4 odst. 2, pokud nabyly věc od státu, který získal oprávnění s věcí nakládat za okolností uvedených v § 16 odst. 1 zákona, a příslušné ústřední orgány státní správy republiky (§ 16 a § 17 odst. 2 zákona).

#### § 16

(1) Zrušují se rozhodnutí, jimiž byl uložen podle zákona č. 88/1950 Sb. trest propadnutí jmění.

(2) Byla-li součástí jmění nemovitost, postupuje se podle ustanovení předchozích částí tohoto zákona. Nebyla-li součástí jmění nemovitost, postupuje se podle § 13 odst. 2.

(3) Náhradu za vazbu a výkon trestu odnětí svobody přesahující tři měsíce je v rozsahu a za podmínek stanovených v § 23 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., povinen poskytnout příslušný ústřední orgán státní správy republiky.

#### § 17

(1) Zrušují se rozhodnutí o zařazení do tábora nucených prací vyslovená podle zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, a zařazení do pracovního útvaru vyslovená podle nařízení Slovenské národní rady č. 7/1948 Sb. SNR, o zřízení pracovních útvarů, ledaže by už předchozí potrestání jasně ukazovala, že šlo o osobu soustavně páchající majetkovou trestnou činnost.

(2) Příslušný ústřední orgán státní správy republiky je povinen poskytnout peněžní náhradu za dobu strávenou v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru v rozsahu a za podmínek stanovených v § 23 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.

#### § 18

(1) Zrušují se rozkazy, kterými byly občané označeni za politicky nespolehlivé zařazení v letech 1948 až 1954 do vojenských táborů nucených prací po dobu základní vojenské služby a výjimečného vojenského cvičení podle § 39 zákona č. 92/1949 Sb., branný zákon. Za vojenské tábory nucených prací se pro účely tohoto zákona považují silniční prapory ženijního vojska zřízené od 2. 8. 1948 do 1. 9. 1950 a pomocné technické prapory a vojenské báňské oddíly, jejichž příslušníci byli na důlní práce odvedeni od 25. února 1948 do 1. září 1950 a pracovali v dolech nejméně 12 měsíců bez předepsaného pravidelného střídání. Příslušníci vojenských báňských oddílů uvedených ve větě druhé se považují za osoby oprávněné podle § 14 odst. 2, i kdyby nebyli do vojenských báňských oddílů zařazení na základě rozkazů.

(2) Řeholníkům a kněžím internovaným v centralizovaných klášterech s režimem obdobným táborům nucených prací přísluší nárok na odškodnění za dobu takové internace v rozsahu stanoveném v § 17 odst. 2 zákona.

(3) Zrušují se rozhodnutí, jimiž byli žáci a studenti vyloučeni ze studia na školách poskytujících střední nebo vyšší vzdělání a na vysokých školách, pokud se tak stalo v důsledku politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody. Studijní rehabilitace se řídí pokynem příslušného resortního ministra.

## ČÁST TŘETÍ

### Oblast trestněprávních vztahů

#### § 19

##### Oprávněné osoby

(1) Oprávněnými osobami jsou osoby rehabilitované podle zákona č. 119/1990 Sb., splňují-li podmínky uvedené v § 3 odst. 1 nebo 2 zákona, a v případě jejich úmrtí nebo prohlášení za mrtvého osoby uvedené v § 3 odst. 4 zákona.

(2) Nároky uvedené v odstavci 1 mají i osoby, kterým vznikl nárok na odškodnění podle § 27 odst. 1 písm. f) zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, pokud jde o nemovité věci, které jim nebyly vráceny.

#### § 20

(1) Povinnými osobami jsou právnické osoby podle § 4 odst. 1 zákona, fyzické osoby podle § 4 odst. 2 zákona, pokud nabyly věc od státu, který k ní získal oprávnění soudním rozhodnutím, a příslušný ústřední orgán státní správy republiky.

(2) Povinné osoby jsou povinny vydat věci podle ustanovení § 5, 7 až 12 zákona; není-li to možné, mají oprávněné osoby právo žádat o poskytnutí náhrady podle § 13 zákona.

(3) V případech uplatňování nároku na vydání majetku vyplývajícího ze zrušení výroku o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, kde rozhodnutí o zrušení tohoto výroku nabude právní moci po účinnosti tohoto zákona, počne běžet lhůta k uplatnění nároku dnem, kdy se uvedený výrok stane pravomocným.

## ČÁST ČTVRTÁ

### Oblast pracovněprávních vztahů a vztahů sociálního zabezpečení

#### § 21

(1) Za neplatný se pro účely tohoto zákona považuje právní úkon, jímž došlo v rozhodném období ke skončení pracovního nebo služebního poměru nebo členského poměru k družstvu (dále jen "pracovní vztah") z důvodu politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody (§ 2 odst. 2 a 3), zejména

a) spočívá-li jeho důvod v odsouzení pro trestný čin (zločin, přečin, přestupek), jestliže soudní rozhodnutí bylo zrušeno podle oddílu druhého a třetího zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a trestní stíhání bylo zastaveno nebo obviněný byl v celém rozsahu zproštěn viny;

b) byl-li učiněn podle zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 99/1969 Sb., o některých přechodných opatřeních nutných k upevnění a ochraně veřejného pořádku;

c) byla-li dána výpověď podle § 46 odst. 1 zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve znění zákona č. 153/1969 Sb., proto, že pracovník narušil svou činností socialistický společenský řád a neměl proto důvěru potřebnou k zastávání dosavadní funkce nebo svého dosavadního pracovního místa;

d) byl-li pracovní poměr okamžitě zrušen podle § 53 odst. 1 písm. c) zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve znění zákona č. 153/1969 Sb.;

e) dohoda o skončení pracovního vztahu, byla-li pracovníkem uzavřena pod tlakem politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.

(2) Zrušují se soudní rozhodnutí, jimiž byly zamítnuty návrhy nebo schváleny smíry ve věcech určení neplatnosti skončení pracovního vztahu v případech uvedených v odstavci 1.

#### § 22

(1) Na žádost toho, jehož pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21, vydá mu o tom osvědčení organizace, u níž byl v pracovním vztahu, nebo její právní nástupce, a není-li ani nástupce, ústřední orgán, do jehož působnosti by organizace, popřípadě její činnost v době podání žádosti náležela (dále jen "organizace"). Nežije-li ten, jehož pracovní poměr takto skončil, mohou žádost podat jeho manžel nebo děti.

(2) Žádost podle odstavce 1 lze podat do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona.

(3) Nevydává-li organizace osvědčení do tří měsíců ode dne, kdy žádost obdržela, může osoba uvedená v odstavci 1 podat do dvou let ode dne účinnosti tohoto zákona soudu návrh na určení, že důvodem skončení pracovního vztahu byly okolnosti uvedené v § 21.

(4) Za osvědčení ve smyslu odstavce 1 se považuje i osvědčení nebo jiný doklad vydaný organizací přede dnem účinnosti tohoto zákona, jakož i soudní rozhodnutí, jestliže z nich vyplývá, že pracovní poměr skončil z důvodů uvedených v § 21.

(5) O tom, že pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21, vydá osvědčení na žádost (odstavce 1 a 2)

- a) u vojáků z povolání Ministerstvo obrany;
  - b) u příslušníků ozbrojených sborů Ministerstvo vnitra nebo příslušný ústřední orgán státní správy;
  - c) u soudců předseda Nejvyššího soudu nebo příslušný ústřední orgán státní správy;
  - d) u státních zástupců ministr spravedlnosti;
  - e) u advokátů příslušná advokátní komora.
- Ustanovení odstavce 3 platí obdobně.

(6) Neplatnost právního úkonu podle § 21 neobnovuje skončený pracovní vztah a nezakládá nárok na náhradu mzdy, náhradu škody ani na jiná plnění související s trváním pracovního vztahu.

(7) Požádá-li ten, jehož pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21 do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona, aby ho organizace, která byla účastníkem pracovního vztahu, znovu zaměstnala, je tato organizace povinna ho zaměstnat na místě odpovídajícím pracovní smlouvě platné v době skončení pracovního vztahu, pokud splňuje předpoklady a požadavky pro výkon takové práce a organizace má možnost ho zaměstnat.

## § 23

(1) Neplatné je rozhodnutí, kterým orgán příslušný k provádění sociálního zabezpečení umělců rozhodl z důvodů uvedených v § 2 odst. 2 a 3 zákona

- a) o skončení účasti na sociálním zabezpečení umělců,
- b) o tom, že sociální zabezpečení umělce nevzniká.

(2) O neplatnosti rozhodnutí podle odstavce 1 rozhoduje na návrh příslušný ústřední orgán státní správy republiky; posouzení toho, kdo se v těchto případech považuje za umělce, náleží do působnosti příslušného ústředního orgánu státní správy republiky.

## § 24

(1) Je-li skončení pracovního vztahu neplatné podle § 21 zákona nebo byla-li v řízení podle § 22 zákona určena neplatnost právního úkonu, na jehož základě skončil pracovní vztah, považuje se pro účely důchodového zabezpečení doba od skončení tohoto pracovního vztahu do dne vzniku nároku na starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod, nejdéle však do dne účinnosti tohoto zákona, za dobu zaměstnání.

(2) Je-li rozhodnutí příslušného orgánu podle § 23 zákona neplatné, považuje se pro účely důchodového zabezpečení doba ode dne právní moci tohoto rozhodnutí do dne vzniku nároku na starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod, nejdéle však do 30. dubna 1990, za dobu zaměstnání.

(3) Jestliže zaměstnání, které bylo pro účely důchodového zabezpečení zařazeno do I. (II.) pracovní kategorie, skončilo z důvodů uvedených v § 21 zákona nebo na základě neplatného právního úkonu podle § 22 zákona, hodnotí se doba zaměstnání uvedená v odstavci 1 v I. (II.) pracovní kategorii, nejvýše však v rozsahu potřebném pro vznik nároku na důchod z I. (II.) pracovní kategorie. Kategorie funkcí se však hodnotí podle odstavce 1.

(4) Za účelem zmírnění křivd způsobených osobám uvedeným v § 18 odst. 1 se k důchodu poskytuje příplatek 15,- Kčs za každý měsíc této služby. Příplatek k důchodu se vyplácí jen do výše, která spolu s důchodem nepřevyšuje nejvyšší výměru důchodu stanovenou zvláštními předpisy 4a). Pro příplatek k důchodu platí obdobně § 58a zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 306/1991 Sb.

(5) Za účelem zmírnění křivd způsobených vyloučením ze studia studentů vysokých škol se doba jejich vysokoškolského studia hodnotí pro účely důchodového zabezpečení tak, že se rok studia včetně let předepsaných pro ukončení tohoto studia, které nebylo možno z důvodů vyloučení absolvovat, započítává jako dva roky zaměstnání.

(6) Průměrný měsíční výdělek pro výpočet důchodů se u občanů, jimž se hodnotí doba zaměstnání podle odstavce 1 nebo 2, zjišťuje ze skutečně dosaženého výdělku v posledním kalendářním roce před skončením zaměstnání, zvýšeného o mzdový nárůst v národním hospodářství za dobu před vznikem nároku na důchod. Způsob zvýšení skutečně dosaženého výdělku stanoví vláda nařízením. Je-li to pro občana výhodnější, zjišťuje se průměrný měsíční výdělek pro výpočet důchodů z výdělkově nejlepšího kalendářního roku vybraného z rozhodného období, které činí pět po sobě následujících kalendářních roků před rokem, v němž skončilo zaměstnání; zvýšení takto zjištěného průměrného měsíčního výdělku se provede obdobným způsobem jako ve větě první. Při výběru tohoto výdělkově nejlepšího kalendářního roku se postupuje obdobně jako při zjišťování průměrného měsíčního výdělku podle předpisů platných ke dni 31. prosince 1995.

## § 25

Výpočet důchodu nebo úprava jeho výše podle § 24 zákona se provede jen tehdy, je-li to pro občana výhodnější než podle obecných předpisů důchodového zabezpečení nebo než podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.

## § 26

Důchody přiznané přede dnem účinnosti tohoto zákona se upraví podle § 24 zákona na žádost; důchod se přitom přepočte podle těch předpisů, podle kterých byl přiznán.

#### § 27

Výše důchodu podle předchozích ustanovení se upraví nejdříve od splátky důchodu náležejícího po dni účinnosti tohoto zákona.

#### § 28

Podle § 24 až 27 zákona se postupuje též při výpočtu nebo úpravě výše důchodů vdovských, vdoveckých a sirotčích.

#### § 29

(1) Občanům, kteří byli zařazeni do tábora nucených prací nebo pracovního útvaru rozhodnutím, jež se zrušuje podle § 17 zákona, a řeholníkům a kněžím internovaným v centralizačních kláštorech s režimem obdobným táborům nucených prací (§ 18 odst. 2 zákona) se přiznávají nároky uvedené v § 25 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.

(2) Ustanovení odstavce 1 se použije jen v případech občanů,

a) na kterých byl vykonán trest smrti,

b) kteří zemřeli v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru,

c) kteří byli zařazeni v táboře nucených prací nebo centralizačních kláštorech s režimem obdobným táborům nucených prací nebo v pracovním útvaru alespoň 12 měsíců.

(3) Federální ministerstvo obrany odškodní podle vyhlášky č. 32/1965 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů, na žádost poškozeného, poškození zdraví občanů uvedených v § 18 odst. 1, ke kterému došlo v souvislosti s výkonem služby ve vojenských táborech nucených prací.

(4) Došlo-li v souvislosti s výkonem trestu odnětí svobody podle § 16 nebo s výkonem práce v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru podle § 17 anebo s výkonem služby ve vojenském táboře nucených prací podle § 18 odst. 1 k úmrtí občana, poskytně se manželce, dětem a není-li jich, rodičům poškozeného, jednorázové odškodnění ve výši 100 000,- Kčs v hotovosti.

#### § 30

Došlo-li k neplatnému ukončení služebního poměru vojáků z povolání nebo příslušníků ozbrojených sborů, posuzují se nároky na sociální dávky vyplývající ze zákonů o služebních poměrech těchto osob, jako kdyby byly propuštěny z reorganizačních důvodů. Pro výši těchto dávek se zhodnocuje skutečně vykonaná doba služby a dosažený výdělek (základ pro výpočet dávky). Podrobnosti stanoví v oboru své působnosti federální ministerstvo obrany, federální ministerstvo vnitra a příslušné ústřední orgány státní správy republik.

## ČÁST PÁTÁ

### Ustanovení společná a závěrečná

#### § 31

Proti rozhodnutím, opatřením a jiným aktům státní správy, které byly vydány v rozhodném období v rozporu se zákony a jinými právními předpisy a které směřovaly k politické perzekuci nebo ke zvýhodnění z politických důvodů, může prokurátor podat protest 7) do 31. prosince 1993.

#### § 32

**zrušen**

#### § 33

(1) Zrušuje se § 453a občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění zákona č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy.

(2) § 390 odst. 2 občanského zákoníku zní:

"(2) O užívání bytu v rodinném domku přenechaném na bydlení jinému občanovi platí přiměřeně ustanovení § 155 až 189, s výjimkou ustanovení § 159 a 188 a ustanovení o družstevních bytech."

(3) § 493 odst. 1 občanského zákoníku zní:

(1) O užívání bytu v domě v soukromém vlastnictví přenechaném na bydlení jinému občanovi platí přiměřeně ustanovení § 155 až 189, s výjimkou ustanovení § 159 a 188 a ustanovení o družstevních bytech."



(4) Zrušuje se vyhláška ministra financí č. 117/1955 Ú. l., kterou se vyhláší některá opatření ministra financí o individuálním důchodovém připojištění. Ministerstvo financí se zmocňuje obecně závazným právním předpisem upravit způsob náhrady osobám, kterým byly nároky zkráceny podle této vyhlášky.

#### § 34

Není-li oprávněné osoby nebo neuplatní-li žádná z oprávněných osob nárok na vydání věci ve lhůtě stanovené v § 5 odst. 2, stává se oprávněnou osobou stát, který uplatní toto své právo nejpozději do 18 měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona. Postup při uplatnění nároku státu stanoví zvláštním předpisem příslušný orgán.

#### § 35

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. dubna 1991.

**Havel v.r.**

**Dubček v.r.**

**Čalfa v.r.**

### **Vybraná ustanovení novel**

#### **Čl.II zákona č. 267/1992 Sb.**

1. Příplatek k důchodu podle čl. I bodu 4 se přizná na žádost nejdříve od splátky důchodu splatné po 31. březnu 1991; přitom neplatí ustanovení § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb. o dvojnásobném hodnocení doby. Příplatek k důchodu náleží místo dvojnásobného hodnocení doby a dosud vyplacené částky důchodu se zúčtují.

2. Žádost o odškodnění podle čl. I bodu 5 lze uplatnit do 31.12.2000.

#### **Čl.IV zákona č. 115/1994 Sb.**

1. Nárok na finanční náhradu podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, uplatněný do dne účinnosti tohoto zákona ve lhůtě podle § 13 odst. 3 a neuspokojený do šesti měsíců ode dne doručení žádosti, je splatný do tří let ode dne účinnosti tohoto zákona. To neplatí o nároku na finanční náhradu, o kterém bylo do účinnosti tohoto zákona zahájeno řízení před soudem.

2. Na žádost o finanční náhradu podle § 13 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, podanou po účinnosti tohoto zákona, poskytne příslušný ústřední orgán státní správy finanční náhradu nejpozději do jednoho roku ode dne doručení žádosti.

#### **Čl.II zákona č. 116/1994 Sb.**

1. Nároky založené tímto zákonem v čl. I mohou oprávněné osoby uplatnit do šesti měsíců od účinnosti tohoto zákona, přičemž lhůta 30 dní uvedená v § 5 odst. 3 počíná běžet ode dne uplatnění návrhu.

2. Věc nelze vydat, byla-li po 1. říjnu 1991 nabyta do vlastnictví jiné osoby než státu nebo byl-li schválen ohledně takové věci privatizační projekt nebo vydáno rozhodnutí o její privatizaci.

3. Lhůta jednoho roku k uplatnění nároků u soudu uvedená v § 5 odst. 4 a 5 zákona pro případy uvedené v bodu 1 počíná běžet ode dne účinnosti tohoto zákona.

4. Lhůta jednoho roku podle § 13 odst. 3 zákona k uplatnění nároku na finanční náhradu osobou oprávněnou podle čl. I tohoto zákona počíná běžet ode dne účinnosti tohoto zákona. Tím není dotčena lhůta jednoho roku k uplatnění nároku na finanční náhradu osobou oprávněnou podle čl. I tohoto zákona ode dne právní moci rozsudku, kterým byl zamítnut návrh na vydání věci.

---

1) Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

2) § 23 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. Zákon č. 82/1968 Sb., ve znění zákona č. 70/1970 Sb.

3) Např. zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění zákona č. 458/1990 Sb.

4) Zákon č. 92/1991 Sb., o převodu majetku státu na jiné osoby.

4a) § 24 odst. 4 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.

7) § 15 zákona č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů.